

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Aluari Pelagij de pla[n]ctu eccl[es]ie desideratissimi libri
duo et indice copiosissimo et marginarijs additionibus
rece[n]s illustrati**

Alvarus <Pelagius>

Lugduni, 1517

Quinq[ua]gesimusseptim[us]. Que sunt necessaria i[n] regib[us] ad bene
rege[n]du[m]. Que pericula p[er]ueniu[n]t p[er] malo regimine. De forma
iuramenti qua iurat imperator pape.

urn:nbn:de:hbz:466:1-29953

finctus ab ipsa spūali potestate diuisam atq; distinctā. verūm etiā pur habet eam iure humano: exercet eaz per ministerium alioz: vt spūalibus acibus liberius valeat insistere: qui sunt ei magis cōuenientes & pprii. et ne clerici vel mo. eps. lib. vj. eccl. di. duo. Adde hic qd scriptū. s. in primo. lo. ar. in fi. **C** Deo considerandū est q sicut spūalis potestas prebabet repositam excellenter: sic reposita potestas que est intra eccliam participat aliqd spūaliter potestati. nō tñ q spūales actus exercere valeat: sed in quātum spūali obsequitur: & ministrat: & actus quos exercet ad finē spūalis ordinat: sic re vitur sua pōte. q: ipsa pōtia que disponere habet sunt propter spūalia. abuntur em spūalibus: qui non ea ordinat ad spūalia. Nam sicut cognitio sensibilibus deseruit cognitioni intellectibilibus: & ordinatur ad eam: Ita vsus repositiū deseruit vt debet vite spūali: & ad illam ordinari. Unde licet finis primus spūalis pōtis sit alius a fine spūali: tamen finis vltimus idem est scilz bitudo supnaturalis: de quo immediate curam hz spūalis potestas. & ideo spūalis potestas sic fit: dicit aliquo modo spūalis. dicitur tñ & tenet simpliciter reposita: a fine primo: sicut effectus denominat a causa prima magis q a remota. **C** P dicitur q regibus adhibetur vncio: que spūaliter designat. et de sacra vnc. vncio. **Q** dicitur reges nō vnguntur in capite: sicut pontifices: sed vnguntur in brachio: designat q eoz potestas nō est pncipaliter spūalis: sed p ministerium: et obsequiū: q: per brachii operamur. vt pte. c. vncio. de sacra vnc. Adhuc alio modo pās pncipum secularium in ecclia pōt dici spūalis: videlz fm vitam. Sicut em pontifices debent esse spūales fm vitam: sic et pncipes spūales in ecclia maior tñ pfectio & vite spūalitas requiritur in pontificibus: q in pncipibus: quia maior & perfectior: est eoz dignitas. c. v. di. duo sunt. Et maior: in dignitate maior: erit in vitar perfectione. s. q. v. vltimus. iij. di. deniq. Unde vtriq; vngunt. sed pontifices in capite & manibus. vt pte. c. vncio de sacra vnc. q: in eis dicit esse pfectio contē planie & actiue vite. c. v. di. s. i. quis. et de renun. iij. §. ne putes. pncipes aut in brachio. quia in actiua se debet pncipue exercere. Nam cū **M**arta ministrat. **Luce. x. et de regula. c. licet. ad fi. h. nec legitur. & cum **M**aria fecundū bonis actionibus esse debet. vt pte. §. ne putes. t. p. c. licet. h. ad quod vtrq; & quidem de pfecta vita que debet esse in pontificibus nō hic dico. De hoc abunde in pasto rali suo bñs **D**ieg. etiam in libro moralium. **B**er. ad **E**ugenium in lib. de consideratione. ac alij plures doctores in operibus suis tractant. & **M**arianus plenissime a. c. xv. di. v. q. ad l. in quibus distinctionibus tractat de. c. iij. c. apostolice regule. que ponit **P**aulus ad **T**imo. i. epistola. c. iij. et ad **T**im. c. j.**

Ed de perfecta vi

ta seculariū pncipum & pncipue regum qui sunt superiores & pcellentes. s. Pe. ij. et de ma. & obe. solite. ibi. siue regi quasi pcellenti: aliqua pauca ex maiorū doctri na ponenda sunt. vt ex eis magis appareat quō eoz potestas debet esse spūalis: & ad finem spūalem ordinari. s. em. s. c. iij. ar. aliqua dixerim circa hoc tamen aliquid am plus est addendū. **C** **A** est q pmo tenedū q secularis pōtis vt digna sit regis noie recte agere dicit. **P**ian. em rex nō vere pot dicit rex. sicut fallus denarius nō edenari. de hoc sunt plures cono. c. v. dist. gera iustitia. Unde **I**sid. sic lib. c. v. mo. ait. Rex a regendo dicitur. non aut regit qui non corrigat se & alios. Recte igit faciendo regis nomē tenet. **P**eccado aut amittitur. vnde & apud antiquos tale erat puerbū. Rex eris si recte facias. si nō facias nō eris. Sic etiā beata **M**artharina dixit **M**arentio. Si animo te reseris: rex eris. ad hoc. c. v. di. c. deros. ibi. sicut rex a regēdo. t. q. i. c. l. c. i. p. dicit em nomen dignitatis ppter delictum. legi & nō. et de pur. ca. c. s. Subdit aut **I**sid. q regie virtu

tes pncipue due sunt. scz **I**ustitia & **P**ietas. de his satis dixi. s. c. iij. ar. in. s. parte istius operis. Plus aut in regibus laudatur **P**ietas. nam **I**ustitia p se seuera est. sed vera iustitia compassionē habet. c. v. dist. vera & falsa mia inuenitur. c. iij. q. iij. est iniusta. In his aut addenda est **P**udētia. sine qua iustitia & pietas recte nō valent exerceri. nec multitudo subiecta vtiliter gubernari. De his aut tribus que necessaria sunt regibus. plene. s. d. serui. c. l. art. que hic repetenda nō sunt. Debent quoq; reges fide & deuotione deo subdi: vt alios sibi subdere valeant. Digne debent deo mēre adherere: vt firmiter possint regni gubernacula possidere. ad hoc. c. v. di. in scriptura. & c. si imperator. & c. v. di. ecclie. c. iij. q. v. res ecclie alit. **C** de sum. trini. epla inter claras. Debent non pncipue cōmodū aut glām tyānicē querere: sed bonum cōmune sibi subiecte multitudinis regaliter intendere: atq; procurare. bonā scz & virtuosam vitam: et que ad ipsam adminiculantur. ad hoc. v. q. i. sunt in ecclie. c. iij. q. v. iij. vt p idem. Debent ecclie & eccliarū platos reuereri: & honorare: munis re: & defendere. c. v. di. boni. c. duo. c. iij. q. v. pncipes. **I**dos nō em exhibitus christi ministro: christo exhibet. ipso dicente **M**art. x. & simile **Luce. x.** Qui vos recipit me recipit. c. v. di. in nouo. c. iij. dist. ille proculdubio. v. q. i. facer dotes. v. q. i. qui vos spernit. Debent erga diuini cultus ampliationē & augmentū studij impendere. vt pte. c. bo. ni. & c. cōstantinus. Debent aduersarios christi & ecclie impugnare. c. iij. q. v. de liguribus. c. duobus. c. seq. & c. v. di. ecclie. Debent iusta pncipere: & illicita phibere. malos coercere & punire. vt boni inter malos quiete viuāt. c. iij. q. v. regū. & c. rex debet. di. iij. face sunt. in pncipio decre. rex pacificus. Debent iustū bellum indicere: ab iniusto cauere. c. iij. q. i. iustum. Debent p dām eque & iuste diuidere. c. iij. q. v. dicat. Debent fidelitate quā sibi seruare desiderant subditis obseruare. c. iij. q. v. de forma. c. v. di. esto. Debent inter subditos humiliter se habere. **E**ccl. i. c. iij. **R**ecto: em te posuerunt: noli extollit: sed esto in illis quasi vnus ex ipsis. Item rex faciat se timeri. **E**ccl. i. v. Noli q; rere fieri iudex: nisi valeas virtute interrumpere iniquitates. **P**rouer. x. **R**ex q; feder in folio iudicij: dist. par ome malum intuitu suo. Sed magis velit amari q timeri. q; fm **S**enecam. Nobilis est natura hois. facilius ducit q trahatur. Debet tribulatos consolari. **J**ob. xij. **Q**uā ses derem quasi rex circū dante exercitu: eram tamen merentū consolator. Debet susurriones & bilingues contēnere. & viles non exaltare. vnde **A**risto. **A**lexandro. **C**onsultor p: ocerum: seruos contēnere bilingues: **E**t nequam: nec q; humiles natura iacere: **P**recipit: exalta. Item rex debet sequi consiliū senioz: non iunioz: blande regendo et dulciter: & nō dure & tyānicē: ne perdat regnū. vt **R**oboam filius **S**alomon qui de consilio iunioz dixit populo isrl. **D**ominus digi? meus grossior: est do: so pns mei. & nūc pater meus posuit sup vos iugū graue. ego aut addā sup iugū vestrū. pater meus cecidit vos si agellis: ego aut cedā vos sco: pionib?. ppter qd. x. trib? recesserūt ab eo. iij. **R**eg. iij. v. q. i. deniq. **I**uuenes em cōiter sensu non polent. ideoq; nō sunt in pncipalibus assumēdi. **P**bus. Nemo iuuenes duces eligit: eo q certū est eos sapiam non hēre. ar. ad b. s. q. i. estote. c. iij. di. qn. Debet p affabilitatē & beneficētiā parare vt diligant: & p iustas vindictas nō pncipue iniurie hz legis dei studere vt timeant. c. iij. q. v. rex debet.

Iustitia Pietas Pude

De dilli geter ob seruet q impant;

Et vt magis appareat de officio regū: & de vita virtuosā q ipsi congruit: pducēda sunt in mediū aliq; testimonia. In pncipio q considerandū est id qd deuteronomij dñs ordinauit. c. v. c. circa reges. **P**rimo em quātū ad modū eligēdi: statuit vt in electione regis spectaret dei iudiciū. **E**t vt nō fieret rex alterius gentis. qd & nunc in ecclia ser qd obser uandū est. vt videlz in institutione regū illoz iudiciū interu ueniat: qui vicem dei tenent in terris. Non tñ ipsa tollit electio ppo qui habet imperatorē eligere. c. iij. dist. legis mus. vel alioz qui hoc habent de consuetudine. et de

In reg electione

Reg in noia

Reg in noia

Reg in noia

elec. venerabilem. Nec requiritur iudicius pape specialiter. sed sufficit qd tacite in eum consentiat qui dignus est ad regendum: & obediens matri sue ecclesie. ar. lxxij. dist. cum hadrianus secundus. r. xvj. dist. quis dubiter. Et vt nō fiat rex alterius gentis. q: nō dō assumi aliquis in regē: q: nō sit fidelis: & de gente christiana. ar. bo. r. xvj. dist. si imperator catholicus est. q. d. debet esse. Quia iter fideles & infideles magna dō esse distinctio. iij. q. iij. c. f. h. nec impetere & q. v. canonica. ibi. qñ sunt eorū gentis. Itē textus est qd est nimis absurdū vt blasphemus christi in christianos vim prāris exerceat. et de iude. cū sit. Blasphemus autē est nō solum iudeus. sed quilibet infidelis q: ignorat christum: & eū nō colit. Et nulli pagano licitū est sup christianos nos aliqd officii exercere. vt pie. c. cū sit. r. lxxij. dist. nulla. Secūdo vero circa reges institutos ordinatur qualis se hēdebeat quātum ad seipos. vt scō nō multiplicaret curras & equos. neq: viros: neq: immensas diuitias: q: ex cupiditate horū pncipes ad tyrānides declināt: & iustitiam derelinquūt. q: Lito Isolatur Auro Iustitia. r. q. iij. paup. Qd non sic est accipiendū: quasi nullatenus debeat huiusmodi apparatus & diuitiis abundare. Sed q: nō debeat ex cupiditate aut inordinato appetitu horū affluentiā ambire. ar. rlvij. di. sicur. r. xxiij. q. v. secundus. Quātum tñ requirit status regie dignitatis: & cōmune bonū: pōt horū exterior bonorū copiam pcurare & habere. ar. ad hoc. cl. di. nō cogātur. & reges mollib. Martb. r. vestium. r. q. i. c. f. in fi. q: diuites cum iustitia & bonis operibus nō abhēt gangrenē pccillium. r. x. di. hec scripsi mus. & facit ad hoc qd legitur r. no. et de prebē. de multa. s. fi. & in glos. est q argumentū. Tertio instituit qualiter se deberet hē ad deū. vt scilz sepe legeret: & cogitaret de lege dei: vt si c. semp. esset in dei timore & reuerentia. vñ dicit in pie. c. de ur. r. vij. Postq̄ autē sederit in solio regni subdescribit si bi deuteronomiū legis hui⁹ in volumine accipēs a sacerdotib⁹ leuitice trib⁹: & habeat secū: legetq; illud oib⁹ diebus vite sue. vt discat timere dñm deū suū: & custodire verba & ceremonias eius. q: lege pcepta sunt. neq: eleuetur cor eius in supbiam sup fratres suos. neq: declinet a parte dexteram vel sinistram: vt longo tpe regnet ipse & filij eius sup israel. Et est em sciendū q: q: bona vita multitudinis quā rex intendere dō ordinata est ad finē que est beatitudo celestis: ideo ad officij regis pncipaliter bonā vitam multitudinis pcurare. sicut conuenit ad celestem beatitudinē psequendā. vt scz ea pccipiat que ad celestē patriā ducunt: & eorū pcuraria fm qd fuerit possibile interdicit. ad hoc. r. xij. q. iij. qñ vult. r. & paulo post nabucodonosor rex. r. c. & c. nō inuenitur. r. q. iij. im. peratores. ibi. nam inter hoies penas luit: & apud deum frōrem nō habebit: qui hoc facere noluit qd ei p cor regis ipsa veritas iussit. Que autē sit ad verā beatitudinē via: & que sint impedimēta ipsius. ex lege diuina cognoscit: cuius doctrina pncipaliter officij sacerdotū. q: labia sacerdotis custodiunt sciam: & legem requirūt de ore eius. scz subdit. q: angelus dñi exercitū est. Malach. ij. r. lxxij. di. sit recto. Et id pcepit dñs vt rex legem sibi describeret: & exemplar acciperet a sacerdotibus: & illam legeret oib⁹ diebus vite sue. vt discat timere deum: & custodire pcepta ipsius. vñ multum cōuenit regibus crebro scras scripturas legere vel audire: vt p exercitiū lectionis sciētie regendi ppsim⁹ nueniat margaritā. et de renun. post translationē. s. ceterū. vnde Sosomenus lib. s. in historia tripertita dicit in laude Theodosij imperatoris. Auit te per diem exerceri armis: & subiecorū negotia discipulare: iudicare simul & agere. Noctibus vero libris intendere. & de hoc. r. lxxij. ar. dicit in pma ista parte ist⁹ operis. Rex em inspiens perdet poplū suū. Eccl. x. Et ex hoc sequit q: leges quas rex instituit. nō debent a doctrina legis diuine discordare. sed ei psonare: ac sacris canonib⁹ subijci. Nam sicut prās subijctur potestati: sic leges legibus debent esse subiecte. r. di. c. f. & p totum. et de pūle. sup specu

blasphemus qd.

Rex sacra riu fit iudicofus.

la. in pn. ibi. famulatum. & et de no. op. mu. c. j. Quary to instituit qualiter rex deberet se habere ad subditos suos: scz vt non superbe eos contēneret & opprimeret: nec etiam a iustitia declinaret. r. xij. q. v. regum. De bonis autē conditionibus christianorū regum. bñs Aug. v. li. de ciu. dei. c. xxiij. sic ait. Christianos imperatores: & reges felices dicimus: si iuste imperant. si inter linguas. r. q. iij. in cunctis. & c. inter verba. sublimiter honorantur: & obsequia nimis humiliter saluantur. non extolluntur. si se e homines mortales. ps. lxxvij. Quis est homo q: vult nō videbit mortem: meminerint. Si sua ad dei cultū maxime dilatandum & maiestati sue famulandum curā indefessam adhibent. si deū timent. diligunt: & colūt. si plus amant illud regnū: vbi non timent habere confortes. si tardius vindicant. facile ignoscunt. Si eadē vindictam pro necessitate regende tuendeq; reipublice nō pro fatu randis inimicitiarū odij exercent. si eadē veniam nō ad impunitatem iniquitatis. r. xij. q. iij. est iniusta. sed ad spem correctionis indulgent. Si qd asperē cogunt quāsdōq; decernere. misericordie lenitate & beneficiorū largitate cōpēnant. Si luxuria tāto est eis castigatio: quāto possit esse liberatio. si q. s. scelus. r. q. iij. p. cū. r. cū cor potis. Si malunt cupiditatib⁹ prius q: quibuslibet gētib⁹ imperare. Quis iuuat barbaras nationes vicissim a crudelitate vincamur: Et si hec omnia faciunt: non ppter ardorem inanis glorie. sed propter charitatem felicitatis eterne. si pro suis peccatis humilitatē & miserationis & oratiōis sacrificium deo suo vero immolare non negligant. Tales christianos imperatores & reges dicimus esse felices: interim spe postea re ipsa futuros. Typianus etiam in li. de r. abusionib⁹ ait q: vnus abusionis gradus est Rex: iniquus: qui quā iniquorū rector esse debuerit in femeritio nois sui dignitatem non custodit. Nomen enim regis intellectualiter hoc retinet: vt in subiectis omnibus rectoris officij pcurat. Sed qualiter alios corrigere poterit: qui p prios mores ne iniqui sint: non corrigit: quoniam iustitia regis exaltabitur solum. & in veritate solidantur gubernacula populozum. Proverb. r. vj. c. ad hec. r. vj. di. vna. r. r. di. p. m. cū suis concol. & similibus. In quibus autem consistit regis iustitia subdit Typianus. dicens. Iustitia vero regis est neminem iniuste per potētiā opprimere. Sine accēptione psonarum inter virum & potētū suum iuste iudicare. Aduentis & pupillis & viduis defensores esse. Abhibere furta. Adulteria et omnes mediā punire. Ad hoc r. xij. q. v. regum. & c. rex. Iniquos non epaltare. Impudicos & histrones nō nutrire. ad hec. lxxij. di. donare. Contra hoc multum offendunt Reges Hispanie. Impios de terra perdere. Parricidas & periurantes viuere nō sinere. pie. c. rex. Ecclesias defendere. pie. c. regum. Pauperes elemosynis alere. lxxvij. dist. non satis. & c. p. de pen. dist. s. quāobrem. Iustos super regni negotia constituere. Contra hoc Reges Hispanie faciunt pponentes iudeos super negotia & regni reditus. contra iura. lxxij. dist. nulla. et de iudeis. cum sit. r. c. e. specialis. Senes & sapientes & sobrios consiliarios habere. q. s. estore. Diagonos & barolozum phyronissarūq; superflitionibus non succedere. r. xij. q. v. nec mirum. & per totus. ij. q. i. r. ij. q. iij. Fratricidiam suam differre. r. q. iij. cum caput. r. c. illa. r. c. humi dere. r. xij. q. ij. iustus. cum. c. seq. r. q. iij. fortitudo. r. q. v. v. vt p. idem. Per omnia in p. eum confidere. ps. cxxij. Qui confidunt in domino. de cōse. distinc. s. omnis christian⁹. Prosperitatibus animus non eleuare. sicut fecit Nabuchodonosor. de pen. distinc. s. et his itaq; vñ nabuchodonosor per supbiam. Lūta aduersantia patienter tolerare. r. xij. q. i. s. f. r. c. parat. Fidem catholicā in deū hēre. r. xij. di. si impator. Filios suos nō finire ipse agere. r. xij. q. v. rex. Et r. hois oroni iustitē. vt dauid in ps. cxxij. Serpries in die r. c. r. di. p. byter. & et de celestia. mil. c. s. Aude

quary to instituit

regis i

que in

potas congruas nō gustare cibum. de Me. distin. i. solent. Et enim terre cuius rex puer est: et cuius principes mane comedunt. Eccl̄s. r. et subdit Ep̄ianus. Hec regni prosperitatem in p̄nti faciunt: et regem ad celestia regna pducant. **C**ui vero regnū p̄m legem non dispensant: similit̄ aduersitates tolerat imperij. Idcirco em̄ sepe p̄ populoz r̄p̄itur: et offendicula etiam de regno suscitatur: terrarūq; fructus diminuantur: et seruicia populoz p̄pediuntur: multi et varij dolores p̄spiratam regni. Inficiunt: charozū et liberoz mors tristitia confert: hominū in carnis p̄uicias vndiq; vastant: bestie armentoz et pecoz greges dilacerant: tēpestas aeris et hemisphera turbata: terrarū fecunditatem: et maris ministeria p̄hibent: et aliquādo fulminū ictus segetes et arborz flores et pampinos erunt. Super oīa vero regis iniustitia non solum imperij p̄sentis faciem fulcat: sed etiam filios suos et nepotes: ne post se hereditatem regni teneant: obcurat. Propter piaculū em̄ salomonis regnum domus isrl̄ dñs de manibus filiozū disperfit: et p̄pter iustitiam dauid regis lucerna isrl̄. Regum. xi. de semine suo reliquit. Ecce quātum iniustitia regis seculo valet: inuentib⁹ p̄spiciue patet. Pax em̄ est populoz tutamētū p̄fic. vnitas plebis. minimum generis. cura languoz. gaudiz boiū. rēperies aeris. serenitas maris. terre fecunditas. solatium pauperum. hereditas filioz. et sibi in p̄p̄i spes future beatitudinis. ad dec. r̄iij. q. v. regum. in fi. ibi. si inquit be feceritis reges iuda: tenebitis p̄stira: p̄tatem. n. q. i. noli. ibi. si autē pax humana tam dulcis est: et rēpo: ali salute mortuorum: quāto dulci⁹ est pax diuina: p̄ eterna salute angelorum? Fido. quoz. iij. li. de summo bono sic ait. Qui recte v̄t regis potestate ita p̄sare oib⁹ d̄: vt quanto magis bonis celsitudine pollet: tanto femerim̄ mente humiliter: pponens sibi exemplū humilitatis ch̄isti et dauid: qui de suis meritis nō tumuit: sed humiliter sese deficiens dixit. Filis incedam: et vili apparere ante deum q̄ elegit me. n. Reg. vi. Et post. q̄ recte v̄tur regia p̄tate: forma iustitie factis magis q̄ verbis instruit. Nulla p̄spirat etis ḡtur. nulla aduersitate turbat. non innititur p̄p̄is viribus. nec a dño recedit: eius: als maledict⁹ est. M̄dere. r̄v. Et post. Dedit dñs p̄ncipibus p̄sularum p̄ regimine p̄p̄oz: et illis eos p̄esse voluit: cū quibus vna est eis na scendi mouendiq; conditio. p̄desse ergo d̄s populus p̄ncipatus nō nocere nec in dñando premere: et de cōdesens dendo cōsulare. vt vere sit v̄tile hoc p̄tate: in signe: et dono d̄i p̄nitione erantur membrorū digni m̄bia. r̄iij. q. iij. p̄ membris. quippe ch̄isti fideles sunt p̄p̄i. quos dum ea p̄tate quā accipiūt optime regūt: bona v̄t q̄ vicissitudinē deo largitor restituit. Et post in alio quodā. c. Sub religione disciplina seculi p̄tates subiecte sunt: et q̄uis cuius mine regni sunt p̄ditur: vinculo tñ fidei tenentur adstricti. vt et fidei ch̄isti suis legibus p̄dicent: et ipsam fidei p̄dicationē bonis moribus cōseruent. Iustum em̄ est p̄ncipē legibus obtemperare suis. et. q. dist. iustum. palea. ibi v̄t d̄. **C**l̄dgo autem de sancto victore de terrena p̄tate loques in li. de sacramētis. ostēdit q̄ debeat obseruare terrena p̄tatis in exercenda iustitia. d̄s em̄ obseruare p̄sonam quicū nō licet in dericam seu ecclesiasticam p̄sonā manū mittere: sed solum in laicū. r̄i. q. i. quasi per totus. et de iudic. ar. si. Debet obseruare cām: vt ecclesiastica negotia nō suscipiat. s̄m̄ secularia examināda. et de iudic. decerz minus. r̄vi. di. duo. **C** Debet obseruare modū et mensuram. vt qualibet culpam puniat cōgrua et cōuenienter p̄na. de pe. dist. i. deus diffinitionē Debet obseruare locum. vt loca sacra violare nō p̄sumat: et confugietibus ad illa etiā reis et p̄o suis scelerib⁹ condnandis inordinate violentiaz non inferat. r̄v. q. iij. quisquis. et de immuni. ec. inter alia. r. c. fi. **C** Debet obseruare tēpus. vt sacris et sollemnibus dieb⁹ reuerentiā exhibeat. et de feris. c. fi. **C** Quando etiam nō parcedū est quibus p̄ suis culpis supplicia debeat. m̄de in exercendo iudicio et p̄ferenda sua atten

di debet loci et temporis conuenientia. et li. bro. vi. decer. **C** His q̄ modis secularis p̄tatis iustitiaz exercere debet legum instituta sequēs. r̄i. q. iij. summo. et nihil p̄ter iustitiam et veritatem approbans in iudicando. Adūgit autē v̄terius Hugo. quō per ornamenta regalia designatur ea que congruūt regibus. vnde dicit q̄ secularis p̄tatis h̄s ornamenta quedā dignitatis sue: quibus et excellentia ordinis ostenditur: et sacramentuz ministerij figurat. Nam annulus fidem: armilla bonā operationē: sceptrū iustitiā gladius vindictam designat. **C** De p̄mo sc̄lz de annulo. r̄r. q. v. nostrates. vnde et Luce. r̄v. Date ei annulū in manu. i. p̄ signaculū fidei exponitur. vnde ibi Beda. In manu. i. in operatione. vt opa fidei clarescāt: et p̄ fidem opera cōfirmantur. Item ibi Th̄yso. Suber annulū dari siue signaculi salutaris symbolū: seu desponsationis insignē: et nuptiarū pignus: q̄bus ch̄istus ecclesiam sponsat: quum anima respiciens per anulū fidei iungitur. **C** De desponsatione te mibi in fide. M̄dere. ij. Nūq̄ obliuiscitur v̄t go ornamentū fuit: sc̄z annuli desponsationis sue. De. ij. de armilla. Esch. r̄v. Dedi armillas in manibus tuis: exponitur. i. virtutem bone operationis. armilla em̄ ornamentum manū est. De. iij. de scepro. r̄v. di. constantin⁹. ibi. etiā imperialia scepra. de iustitia regis p̄ ipm̄ designata p̄e. c. regum. r̄iij. q. v. De. iij. sc̄z de gladio vindicte. Rosmar. r̄i. ibi. non sine causa gladium portat. r̄iij. q. v. s. i. et c. non solum. De. v. sc̄z de purpura p̄e. c. constantinus. ibi. chlamydem purpureaz. **C** De reuerentiā regi exhibēda. p̄. de. ij. ibi. siue regi quasi p̄cellenti. r. i. regem hono: iustate. et de malo. et obe. solite. De sermo de diademate p̄e. c. constantinus. ibi. deinde diadema capitis nostri. De gloria corone. r̄i. q. i. duo. **C** Illud etiam hic inferendū et referendū est: q̄ quū imperator iurat: p̄mittit se fore defensorē et protectorem summi pontificis: et sancte romane ecclesie in oib⁹ necessitatibus et vilitatibus suis: et curandis eisdem et cōseruato: em̄ possessionū bonoz et iurū eius. vnde videtur se habere ad papam: sicut se habet manus ad caput: in defendendo et ministrando. ad hec. l̄r̄ij. dist. r̄i. d̄no. et de elec. venerabilem. Et q̄ tale iuramentū q̄ p̄stiat imperator: sit iuramentū fidelitatis et homagij: est hodie amplius declaratū in clem. et de iur. iur. romani p̄ncipes. Papa etiam euaginatū gladiū sumit de altari: et ei tradit: intelligens in gladio curam et regimen totius imperij. sic dices. Accipe gladium desup beati Petri cor: p̄e sumptū p̄man⁹ nostras: licet indignas vice tamen et auctoritate sanctorū ap̄loz p̄secratas imperialiter tibi concessim⁹: nostraq; benedictionis officio in defensionē sancte dei ecclesie diuinitus ordinatum: et ad vindictam malefactorū laudem vero bonoz. et de homic. postulasti: et memo: esto. de quo p̄s. ait ps. xliij. et p̄phetavit dices. Accingere gladio tuo sup femur tuuz potentissime. vt in hoc per eūdem vim equitatis exerceas. molem iniquitatis potenter destruas. et sanctarū dei ecclesiam eiusq; fides les defendas: p̄pugnes: et protegas. nec minus sub fide falsos q̄ ch̄istianū nominis hostes exeres ac dispergas. viduas et pupillos dementer adiuues: ac defendas. desolata restaures. restaurata p̄serues. vlciscaris iniusta. consirmes bene disposita. quatinus in hoc agendo virtutuz triūphoz gloriofus iustitiaz cultor: egregius cuius mundi saluatore cuius typum geris. in nomine sine fine regnas: te merearis. **C** De hoc autem que de imperatore dicitur: iurad reges alios ch̄istianos suo modo poterūt applis cari. Deniq; propter malos reges qui ex anni nunc dicitur: licet oēs reges olim ty: anni dicerentur: quia rex grece. latine dicit ty: annus. Addendum est ad eoz correctio: nē id qd̄ Richardus de sancto victore sup illud Apoca. i. et p̄nceps regum terre. ait de ip̄s. Sunt quidam reguz q̄ summo p̄ncipi ch̄usto adberere p̄tēunt. q̄ acceptaz ab eo p̄tatem. s̄m̄ ipm̄ exercere nolūt. q̄ in subditos se iurāt: eos deuotat: et q̄ supra se p̄ncipē habeant: q̄ eripit inopes de manu fortioz eius. ps. r̄r̄iij. egenū et pauperem a di

Dinas
meta res
galia eo
riq; defi
guatio.

Impero
ris iustu
randum

in reges
plus eq
seuieres

que in
reces
ta iustit
ta fuit
obseru
ta.

ripientibus eum: minime pensant. quos p[ri]nceps ad ex-
ercitatione[m] & purgationem electo[rum] ad t[er]ra[m] scire permit-
tit. viij. q. i. audacter. Sed in reposito retributionis eos de
hac seuitia grauius iudicabit. Na[m] potentes potenter to-
metra patietur: & fortio[rum] fortio: instat cruciat[us]. Sap.
vi. viij. q. i. illud. Redeam[us] ergo tales reges (si tamē reges
sunt) ad p[ro]sentia[m]: & q[ui] sup[er] se p[ri]ncipem habeat: cui de acti-
bus suis sunt reddituri ratione[m]: & cognoscat. qui sicut po-
testate[m] h[ab]et conferre: sic pot[est] & auferre. balth[us] em[er] regum
dissoluit d[omi]nos: & p[er]cussit fune[m] renes eor[um]. Job. xij. c. & alibi
scriptum est Eccl[esiasticus] x. c. Sedes ducum superbo[rum] destruit
deus: & sedere fecit mires p[er] eis. Idem certu[m] est: vt ex pluri-
bus exemplis in scripturis colligi pot[est]. & aliqua posui. s.
in. r. l. ar. d. & eod[em]ra. Sed interdus p[ro]p[ri]i merent tales
reges: vel potius tyrānos. vt sacra eloquia testant. Absti-
neat ergo populus a culpa: vt liberet a tyrāno: ut plaga.
hucusq[ue] Richardus. Unde cano. Pro meritis sub d[omi]no
disponitur a deo vita recto[rum]. ij. q. viij. c. i. et merito. viij. q. i.
audacter.

Articulus. lviij.

Boniā autē clarū

vtriusq[ue]
p[ro]p[ri]i ple-
nitudo i
sumo p[ro]
fice.

est ex p[ro]p[ri]etate q[ui] summa p[ro]p[ri]etatis: cu-
iusmodi est potestas summi pontificis:
p[ro]p[ri]etatem obtinet super oēs pontifices
oim ecclesiarū. Est etiā superior: dignita-
te & causalitate omni reposito: ali p[ro]p[ri]etate. Illud p[ro]p[ri]etate
est & recipit: q[ui] in summo p[ro]p[ri]etate p[er]sistit plenitudo p[ro]p[ri]etatis
regie p[ro]p[ri]etatis. A Qualis autē sit ista plenitu-
do p[ro]p[ri]etatis: & q[ui]bus modis eam h[ab]ere dicit. considerandum
est. Na[m] ipse christus etiā s[um]m[us] q[ui] h[ab]et plenitudinē p[ro]p[ri]etatis h[ab]et
vt. s. dicitur est in. xij. r. l. ar. Sed eius plenitudinē non
equatur plenitudo que cōuenit eius vicario. sic em[er] dicit[ur]
dum est de plenitudine potencie: sicut & de plenitudine
gracie. d[icitur] em[er] christus plenus grā. Jo. i. & christi mater ple-
na grā. Luc. s. nō t[ame]n equaliter: neq[ue] per oia similit[er]. christ[us]
em[er] dicit plenus gratia: q[ui] gratia habuit in summa excelsi-
tentiā q[ui] pot[est] haberi: & ad oēs effectus g[ra]t[ie]. De ista plenitu-
dine loquit[ur] Jo. i. Et de plenitudine eius oēs accepimus
grā[m]. E[ti]a[m] r. c. Sed mater christi d[icitur] plena grā: q[ui] habuit
grā[m] sufficientem ad statum illū ad que[m] erat electa a deo.
vt se[m]p[er] esset mater dei. sed plenior esse potuit: q[ui] creatura:
quia datus est ei sp[iritus] ad mensurā: soli filio sine mēsurā.
Jo. iij. hoc clare p[ro]bat in d[omi]no de hereticis. s. r. c. ad no-
strū. Sicut est dicitur de potencie plenitudine suo mō. q[ui] ple-
nitudine potencie & est in hōie christo: em[er] vicario. sed in
christo est plenitudo potencie: q[ui] potencie plena habuit ex-
cellenter. in vicario autē christi est plenitudo potencie: q[ui]
potencia plena habuit sufficienter: quātu[m] in scilicet necessas-
rium est fidelibus ad salutem. Sed op[er] sp[iritus] aliquid
dicere: & de modo hui[us] plenitudinis: & de differentia ei[us]
ad plenitudinē que christo cōuenit: nō solū s[um]m[us] q[ui] de[us] est:

Potentia
christi et
ei[us] vica-
rii dicitur
m[er]ito.

sed etiam s[um]m[us] q[ui] h[ab]et h[oc]. Circa q[uo]d considerandum est. q[ui]
potencia de qua nūc est intentio: est potencia actiua: in q[ui]
duo attendi debent. scilicet id q[uo]d potencie subdit: & ipsa ratio
potencie: que consideratur ex modo agendi. & quātu[m] ad
vtrūq[ue] summi pontificis potencia plena est. s[ed] aliter q[ui] po-
tencia christi. Quātu[m] em[er] ad eos qui p[ro]p[ri]i su b d[omi]no: po-
tencia christi tam plena est q[ui] eius p[ro]p[ri]i ois creatura sub
iecta est: rōnalis & irrationalis: celestis & terrestris: & etiā
infemalis. v[er]o d[icitur] d[omi]no. vlti. Data est mihi ois p[ro]p[ri]etatis
& p[ro]p[ri]i. ij. omne genu flexatur celestiu[m] & terrestriu[m] atq[ue] in-
ferno[rum]. Non sic s[ed] est plena p[ro]p[ri]etatis summi pontificis: q[ui] so-
lum se extendit ad creaturas illas: que sunt g[ra]t[ie] & beatis-
tudinis capaces. quū p[ro]p[ri]i vtriusq[ue] finē p[ro]sequendū
ordinata sit h[ab]ere p[ro]p[ri]etatis. nec ad oēs hui[us] creaturas: q[ui] non
ad angelos: sed solum ad hōies. nec ad hos oēs: sed solum
ad viatores. p[ro]p[ri]i q[uo]d papa dicit caput oim viato[rum]. quia
sup[er] terram recipit claues: nō extra terram: aut sub terra.
d[icitur] d[omi]no. e[ti]a[m] r. xij. q. i. quod dicit[ur]. r. q. ij. s. i. cum. c. seq. v[er]o
ad. s. h[ab]et auctoritatis. saluo eo q[ui] ibi d[icitur]. & in. c. ibi. se. et

dicit hoc in. l. v. ar. d. & sequit[ur]. supra d[omi]ni exponendo aucto-
ritate[m] d[omi]ni. sup[er] d[omi]no. sup[er] terrā. & christus autē d[icitur] caput
angelo[rum]: & oim tam cōprehensio[rum] q[ui] viato[rum]. ad Ephe. i. c.
in. s. m. et eo potencia summi pontificis d[icitur] plena. q[ui] vniuer-
saliter se extendit ad oēs hōies viatores. Prop[ri]e autem
viatores dicit[ur] q[ui] ad patriā tendunt. ij. aut[em] sunt q[ui] fide[m]
ambulant. Nam infideles magis debent dici deuiatores:
quā a vera via salutis aberrant. vnde p[ro]p[ri]i h[ab]et ad oēs hō-
ies deles extendit se. q[ui] nihil ad eccl[esi]am de his qui fideles sunt.
s. ad. l. v. q. i. q. i. multi. Et pot[est] dicit[ur] q[ui] ad ipsos eccl[esi]am infide-
deles. nō in quātu[m] infideles sunt: sed in quātu[m] p[ro]p[ri]i fieri
fideles: & fieri mēbra christi: vniuersaliter aggregrari.
sicut q[ui] sunt fideles in potencia nō in actu: sic p[ro]p[ri]i summi
pontificis extendit se ad eos. in potencia: nō in actu. p[ro]p[ri]i
q[uo]d sup[er] p[ro]p[ri]o d[omi]no apli. s. ad. l. v. Quid mihi de his q[ui]
fideles sunt iudicare: hos deus iudicabit. dicit[ur] i. glos. quasi
diceret. q[ui] de infidelibus non h[ab]et iudicare. Ad oēs igitur q[ui]
sunt mēbra christi p[ro]p[ri]i fide[m]: eo mō quo christi mēbra sunt:
extendit se p[ro]p[ri]i vicarij christi. & de malo. r. obe. folie. s.
nos aut[em] ibi. non distinguēs inter has oues & alias. Quō-
erit[ur] papa p[ro]p[ri]etatem habeat sup[er] infideles. s. in. r. xvij. ar. d.
item s[um]m[us] p[ro]p[ri]i. notauit largius i p[ro]p[ri]a s[um]ma parte post h[oc]
nocē. ar. r. xvij. s. g. h. vide etiā ar. r. l. & d[omi]ni. q[ui] de hoc no. &
de vo. r. vo. r. q[ui] sup[er] his. C[irca] Diuino g[ra]t[ie] ois hōie vicius
vita moralis: & ad militante[m] eccl[esi]am qualiter cōp[ro]p[ri]i p[ro]p[ri]i
p[ro]p[ri]i summi pontificis d[icitur] esse subiectus. & ob hoc cōp[ro]p[ri]i p[ro]p[ri]i
plena d[icitur] v[er]o d[omi]no. p[ro]p[ri]i. Sup[er] h[ab]et p[ro]p[ri]i edificabo eccl[esi]am
sua mēbra. nō parre eccl[esi]e. Nonnulli t[ame]n pueri defacto se sub-
trahūt ab hac p[ro]p[ri]etate & salutifera p[ro]p[ri]etate q[ui]bus s[ed]ge est
salus: d[icitur] vicario salutis aucto[rum] obediēte contēnunt. r. c.
d[icitur] nulli. Quātu[m] vero ad rōnē potencie differt plenitudo
potencie christi & vicarij eius. P[ro]p[ri]i quidem quātu[m] ad
modū habendi: q[ui] christo hōie cōuenit eā h[ab]ere. p[ro]p[ri]i vniuersal-
it[er] ad dei verbū: p[ro]p[ri]i plenitudinē g[ra]t[ie] & sapie. aliquid
etiā potencie & iudicarij ex merito obtinuit. Quia em[er]
iniuste iudicatus est. i. p[ro]p[ri]i. & p[ro]p[ri]i dei iustitia pugnauit
& vicit. Apoc. v. vicit leo. ideo meruit eē hōie iudex. Job
xxxij. Lausa tua q[ui] ip[s]i iudicata est. Lausam iudicū
recipies. Actū. r. ibi. ipse est q[ui] p[ro]p[ri]i r[ati]o: & a deo iudex. &
mor. & de sum. r. c. s. h[ab]et sancta. in. s. Vicario autē christi
s[ed] cōuenit p[ro]p[ri]i: nō p[ro]p[ri]i: mo dis: s[ed] ex cōmissione christi
eā tradētis & cōcāntis. C[irca] d[omi]no differt quātu[m] ad modū
agendi: christus em[er] sic habet potencie q[ui] p[ro]p[ri]i agit p[ro]p[ri]i
virtute & auctoritate in quātu[m] de[us] & nō virtute alio[rum]
superioris. In quātu[m] vero h[ab]et agit virtute diuinitatis
excellenter. ideo d[icitur] h[ab]ere p[ro]p[ri]etatem excellentie. vt. s. dicitur est.
Sed christi vicarius agit auctoritate christi in quātu[m] vi-
c[ar]i[us] eius gerit. & de trāsa. quāto. s[um]m[us] illud apli. ij. ad. l. v.
ij. Na[m] ego q[uo]d donauit si quid donauit. p[ro]p[ri]i vos in p[ro]p[ri]i
na christi. glos. i. ac si christus donaret. & in eadē epla ait.
ij. ad. l. v. c. in. r. P[ro]p[ri]i christo legatione fungimur rāp[er]
deo e[ti]a[m] p[ro]p[ri]i p[ro]p[ri]i nos. glos. p[ro]p[ri]i christo. i. vice christi: q[ui] fuit lo-
gatus dei. Abdias. s. Auditi audiūm[us] a d[omi]no: & legatum
ad gētes misit. & similit[er] christi vicarius pot[est] dicit[ur] eius lega-
tus. Na[m] quilibet ep[iscop]o ita vocat. vij. q. i. sicut vir. in. s. ibi. vt
legatū dei. & p[ro]p[ri]i veritatis. & et in d[omi]no. de penis. s. g[ra]t[ie].
C[irca] est scd[um] q[ui] sicut christus p[ro]p[ri]i se ac sua p[ro]p[ri]i in h[ab]ere
sui vicariū & legatū in eccl[esi]a: ita & christi vicarius p[ro]p[ri]i
succes[us]o: pot[est] sui vicariū & legatū instituire nullo hōie
requ[is]ito: vbi & q[ui] cognouerit saluti fidelū expedire. & de
offi. leg. c. s. ibi. vices nostras. et. c. p[ro]p[ri]i translatione. ibi. rāp[er]
legato tibi cōmissimus. & c. r. officij nostri. ibi. sine a nobis
missi fuerint & c. Itē christi vicarius agit q[ui] excellenter
vt christus: sed ministerialiter dicente ap[osto]lo. s. ad. l. v. q. i. r. c.
Sic nos erit h[ab]ere v[er]o ministros christi. r. ij. ad. l. v. q. i. r. c.
ibi. ministri christi sunt: ego. ad. h[ab]et de p[ro]p[ri]i. dicit. iij. aliud.
lxxi. di. ministri. r. c. nō op[er] s. i. q. i. s. h[ab]et sunt. C[irca] r[ati]o differt
quātu[m] ad durationē: q[ui] christ[us] h[ab]et p[ro]p[ri]etatem eternā. d[omi]ni. v[er]o
potestas eius p[ro]p[ri]etatis eterna. sed christi vicarius h[ab]et p[ro]p[ri]etatem
liter. nam quilibet p[ro]p[ri]i succes[us]o: habet p[ro]p[ri]etatem solū ois